

Wyspa środka: między Chinami a Zachodem

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

Analiza

01/2016

www.csm.org.pl

Dr Małgorzata Bonikowska

Prezes Centrum Stosunków Międzynarodowych i partner zarządzający w ośrodku THINKTANK. Specjalizuje się w problematyce stosunków międzynarodowych i komunikacji społecznej. Absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, paryskiej Sorbony i Uniwersytetu Columbia w Nowym Jorku. Przed akcesją Polski do UE kierowała Centrum Informacji Europejskiej. Była szefem Programu Informacji i Komunikacji Komisji Europejskiej w Polsce i Bułgarii. Uczestniczyła w projektach unijnych w Europie oraz Azji.

Wybrana 16 stycznia 2016 roku na prezydenta Tajwanu dr Tsai Ing-wen przewodzi partii niepodległościowej, niechętniej zbliżeniu z Chinami. Po 66 latach od ucieczki armii Czang Kaj-szeka wraz z większością chińskiej inteligencji na wyspę, prawie 90% tutejszego społeczeństwa czuje się dziś Tajwańczykami (a nie Chińczykami) i nie wyobraża sobie zjednoczenia z kontynentem. Dzięki parasolowi Stanów Zjednoczonych utrzymano tu kapitalizm, a intratne zamówienia z USA dały Tajwanowi rozwojowy impuls i zmieniły go w jednego z azjatyckich "tygrysów". Jednak w ostatniej dekadzie gospodarka zaczęła czerpać coraz większe zyski z gwałtownego rozwoju Chin. Czy zmiana władzy ten proces wstrzyma i co to oznacza dla Polski?

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

2

Tajwańczycy żyją w ciągłym poczuciu niepewności. Większość państw nie uznaje ich niepodległości, zgadzając się na chińską wizję świata, według której wyspa pozostaje częścią Chińskiej Republiki Ludowej, stworzonej przez Mao na gruzach wyniszczonych wojną chińsko-japońską, a następnie wojną domową republikańskich Chin. Tymczasem nacjonałiści (Kuomintang) na wyspie cały czas uważają, że jest odwrotnie: to kontynent jest częścią "ich Chin", tylko dostał się w ręce komunistycznego okupanta, i być może kiedyś uda się go odzyskać. Podczas "zimnej wojny" wyspa była pod parasolem USA i do 1971 roku reprezentowała całe Chiny w ONZ. Jednak w 1979 roku, w ramach odwilży w relacjach z Chinami Ludowymi, Amerykanie przenieśli uznanie dyplomatyczne rządu z Tajpej do Pekinu. W ślad za nimi poszła społeczność międzynarodowa i obecnie niepodległość wyspy uznają tylko 22 państwa, głównie z Ameryki Środkowej, Karaibów, Pacyfiku i Afryki. Z Europy jest w tym gronie jedynie Watykan.

Relacje z kontynentem

Po upadku ZSRR i reformach gospodarczych w Chinach za czasów Deng Xiaopinga, Republika Chińska na Tajwanie nawiązała relacje z kontynentem (*Mainland Chi-*

na). Dziś Tajwan balansuje między Wschodem a Zachodem, pozycjonując się jako "obrotowy" w handlu w basenie Morza Południowochińskiego. Taka strategia przynosi efekty: z PKB mierzonym wg siły nabywczej na poziomie 1,114 bln USD (2015), Tajwan jest dziś dwudziestą gospodarką świata, plasując się wyżej niż Polska. Wytwarza prawie 1% światowego PKB, a w 2014 roku odnotował wzrost gospodarczy wynoszący 3,8%¹.

W latach 2000-2008, za prezydentury Chen Shui-biana z Demokratycznej Partii Postępu (*Democratic Progressive Party*), którą obecnie kieruje zwycięska pani prezydent, stosunki Tajwanu z Chinami pogorszyły się ze względu na otwarte wysuwanie postulatów niepodległościowych. Kolejny prezydent, Ma Ying-jeou (2008-2016) z rządzącej wyspą od 1949 roku Partii Kuomintang (KMT), skupił się na poprawieniu i instytucjonalizacji stosunków z wielkim sąsiadem, co wywołało zaniepokojenie społeczeństwa, niechętnego zbytniemu zbliżeniu z kontynentem. Polityka prezydenta Ma opierała się na balansowaniu między trzema "nie": dla zjednoczenia, ale i dla niepodległości oraz

¹ *Taiwan Statistical Data Book*, 2015.

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

3

dla użycia siły². Wyspa otworzyła się gospodarczo na Chiny, co miało jej zagwarantować większe bezpieczeństwo, a także zachęcić Pekin, aby przestał ją marginalizować na arenie międzynarodowej. Przyniosło to ożywienie relacji handlowych i inwestycyjnych, ale jednocześnie wzrost aktywności komunistów i intensyfikację projednoczeniowej propagandy na wyspie.

Na Tajwanie młode pokolenie jest antykomunistyczne i patriotyczne (proniepodległościowe), a Chiny Ludowe są mu zupełnie obce ideologicznie, pomimo kulturowej bliskości. Zgłoszona przez prezydenta Ma propozycja podpisania porozumienia pokojowego z Chinami napotkała silny opór i przyczyniła się do spadku poparcia jego partii, pomimo zapewnień, że nic się nie odbędzie bez konsultacji i referendum. W marcu 2014 roku, w wyniku protestów przed ratyfikowaniem umów wiążących silniej Tajwan z ChRL, studenci zorganizowali wielomiesięczny protest, tzw. rewolucję słoneczników, przeciwko prochińskiej poli-

tyce władz. Nowa pani prezydent Tsai Ingwen wygrała m.in. dlatego, że prowadzona przez nią partia DPP sympatyzowała z nastrojami młodzieży i opowiada za przejrzystym, bez warunków wstępnych i partnerskim dialogiem z ChRL, co nie musi oznaczać pogorszenia relacji gospodarczych.

Taka postawa nowego przywódcy Tajwanu stanowiłaby kontynuację pozytywnych tendencji, których przejawem było historyczne spotkanie poprzedniego prezydenta – Ma Ying-jeou z chińskim przywódcą Xi Jinpingem w listopadzie 2015 roku w Singapurze. Podczas szczytu nie zawarto wprawdzie żadnej umowy, nie wydano też wspólnego oświadczenia, lecz na uwagę zasługuje fakt, że liderzy z Tajpej i Pekinu spotkali się po raz pierwszy od 66 lat. Rozmowy przywódców przebiegały w bardzo dobrej atmosferze, o czym świadczyły m.in. słowa "jesteśmy z Tajwanem jedną rodziną", wypowiedziane przez Xi Jinpinga³.

² Justyna Szczudlik-Tatar, *Perspektywy stosunków chińsko-tajwańskich po zmianie władzy w Chinach*, analiza przygotowana przy wsparciu programu Taiwan Fellowship, Biuletyn PISM, 23.04.2013.

³ *Historyczne spotkanie w Singapurze. "Nie ma siły zdolnej rozdzielić Chiny i Tajwan"*, URL <<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1541686,Historyczne-spotkanie-w-Singapurze-Nie-ma-sily-zdolnej-rozdzelic-Chiny-i-Tajwan>>.

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

4

Jak to wygląda z ładu?

W Chinach wyspa jest cały czas uważana za zbuntowaną prowincję, ale integralną część komunistycznego państwa. W 2005 roku chiński parlament uchwalił ustawę antysecesyjną, zobowiązującą rząd do zastosowania niepokojowych środków i innych koniecznych metod, jeśli Tajwan będzie działać na rzecz suwerenności. Pekin konsekwentnie od lat prowadzi politykę, której głównym celem jest zjednoczenie. Jej podstawy zostały ujęte w tzw. sześciu punktach prezydenta Hu Jintao z 2008 roku. Oto one:

- zachowanie zasady jednych Chin,
- wzmacnianie współpracy gospodarczej,
- wzmacnianie współpracy kulturalnej,
- poprawa relacji międzyludzkich,
- ochrona suwerenności (zakończenie wrogich relacji oraz zawarcie porozumienia pokojowego),
- "konsensus 1992" (zawarty między Komunistyczną Partią Chin a Kuomintangiem), oparty na zasadzie "jednych Chin, ale różnych interpretacji".

Po zmianach personalnych we władzach Chińskiej Partii Komunistycznej w 2013 roku, zmalała presja Pekinu na podjęcie przez Tajpej negocjacji politycznych. Jednym z powodów jest doskonała znajomość

miejscowych realiów przez obecnego prezydenta Xi Jinpinga, który był gubernatorem Fujian, prowincji położonej najbliżej Tajwanu i mającej liczne tajwańskie inwestycje. Jednak niektórzy eksperci twierdzą, że to właśnie oznacza koniec "miodowego miesiąca" w relacjach z kontynentem, zwłaszcza po objęciu władzy przez Demokratyczną Partię Postępu⁴.

W kwietniu 2013 roku nowy prezydent ChRL Xi Jinping przedstawił swoje cztery cele w relacjach chińsko-tajwańskich: promowanie współpracy gospodarczej, wzmacnianie negocjacji gospodarczych na wysokim szczeblu, przyspieszenie rozmów o dalszej implementacji Umowy ramowej o współpracy gospodarczej (ECFA) z 2010 roku oraz odrodzenie narodu chińskiego. Chiny umieściły wtedy także w pobliżu wyspy rakiety balistyczne średniego zasięgu, mogące atakować cele morskie, m.in. lotniskowce, co utrudniłoby pomoc USA dla Tajwanu, gdyby takowa była konieczna⁵. Liczba rakiet wycelowanych w Tajwan szacowana jest na około 1,6 tys. sztuk. Jednocześnie, Pekin regularnie protestuje prze-

⁴ Jakub Piasecki, artykuł dla Centrum Studiów Polska - Azja, 08.2015.

⁵ Justyna Szczudlik-Tatar, op. cit.

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

5

ciwko kupowaniu przez Tajwan broni od USA. Ostatnia transakcja, pierwsza tak duża od 4 lat, miała miejsce w grudniu 2015 roku: za 1,8 mld USD rząd wyspy nabył m.in. dwie fregaty klasy Perry, raketowe pociski przeciwpancerne, pojazdy bojowe oraz pociski raketowe ziemia-powietrze. USA są od dawna głównym dostawcą sprzętu wojskowego i broni dla tajwańskich sił zbrojnych.

Za rządów Xi współpraca polityczna z Tajwanem pozostała kwestią wrażliwą, natomiast dobrze rozwinęły się kontakty akademickie, współpraca *think tanków* oraz turystyka, zwłaszcza medyczna. Z roku na rok coraz więcej Chińczyków z kontynentu przyjeżdża na Tajwan, 10 mln w ciągu ostatnich trzech lat⁶. Dla części z nich głównym powodem jest zdrowie. Komunistyczne Chiny wciąż nie oferują wszystkim obywatelom odpowiedniej opieki, a społeczeństwo robi się coraz zamożniejsze i coraz bardziej wymagające. Plusem wizyt na wyspie są większe przychody z turystyki, minusem – niezapłacone rachunki za usługi

medyczne (za ostatnie 5 lat wyniosły one w sumie ok. 160 tys. USD). W konsekwencji, rząd Tajwanu wprowadził przepis, zgodnie z którym od 1 października 2015 roku wszyscy obywatele Chińskiej Republiki Ludowej chcący tam wjechać muszą wykupić i okazać na granicy ubezpieczenie zdrowotne.

Po pierwsze gospodarka

Najważniejszym wektorem bilateralnych kontaktów jest i pozostanie gospodarka. Od 1999 roku, kiedy Brytyjczycy byli zmuszeni oddać Chinom Hongkong, Tajwan pozycjonuje się jako najlepsza obecnie biznesowa brama do ogromnego chińskiego rynku. Jeśli spojrzeć na siatkę połączeń lotniczych (640 lotów tygodniowo), to bezsprzeczny fakt. Jeśli przeanalizować przepływ kapitału – aż 60% tajwańskich inwestycji jest dziś na kontynencie. Do tego dochodzi strategiczne położenie wyspy między Azją a Ameryką, ruch bezwizowy z ponad 100 krajami oraz sami Tajwańczycy, czyli Chińczycy o zachodniej mentalności, doskonale rozumiejący, co się dzieje w Chinach i jak tam się dzieła. Japoński *Nomura Survey* stwierdza, że 60% firm japońskich osiąga sukces w Chinach, ale aż 75% – jeśli prowadzą operacje przez Tajwan. Jak przewiduje amerykański socjolog gospodarki i współpracow-

⁶ Dane tajwańskiej rządowej organizacji turystycznej (Taiwan Tourism Bureau). W 2015 roku na wyspę przybyło 3,9 mln Chińczyków (41% ogółu osób odwiedzających Tajwan).

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

6

nik CSM Salvatore Babones, Tajpej ma szansę zostać najważniejszym centrum finansowo-gospodarczym Azji i pierwszym prawdziwie globalnym chińskim miastem. Powodem jest znakomita baza instytucjonalna funkcjonująca w państwie prawa i przy aktywnym społeczeństwie obywatelskim, co w Azji jest rzadkością⁷.

Wyspa chce korzystać z bezprecedensowych wzrostów chińskiej gospodarki oraz nowych inicjatyw rządu w Pekinie, takich jak koncepcja lądowego i morskiego nowego Jedwabnego Szlaku (*Jeden Pas, Jedna Droga*), która zakłada utworzenie sieci korytarzy transportowych łączących Chiny m.in. z krajami Unii Europejskiej, co oznacza budowę bądź modernizację całej infrastruktury transportowej. Na relacje gospodarcze Tajwan - ChRL wciąż jednak wpływa polityka. Chiny nie zgodziły się dopuścić wyspy do grona członków-założycieli Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych, który ma być alternatywą dla międzynarodowych instytucji finansowych zdominowanych przez USA czy Japonię

(takich jak Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy czy Azjatycki Bank Rozwoju) oraz motorem inwestycji infrastrukturalnych i rozwoju gospodarczego Chin. Tajwan nie mógł także wziąć udziału w światowej wystawie EXPO 2015 w Mediolanie. Głównym powodem izolowania wyspy i blokowania jej inicjatyw na arenie międzynarodowej jest nieuznanie przez Chiny jej niepodległości.

Nie zmienia to faktu, iż Tajwan jest jednym z najatrakcyjniejszych partnerów gospodarczych w Azji, z wysoką 11. pozycją na świecie w rankingu *Doing Business 2016*. Prawie 63% PKB pochodzi z usług, w których jest zatrudnionych prawie 59% pracowników, a 34% – z przemysłu (36% zatrudnionych), gdzie wiodące sektory to elektronika, informatyka, petrochemia, chemikalia, hutnictwo i produkcja maszyn⁸. Bezrobocie jest niskie (4%), inflacja podobnie (1,2%). Średnie miesięczne wynagrodzenie to ok. 1 tys. EUR. Kraj żyje przede wszystkim z eksportu, którego wartość wyniosła w 2015 roku ponad 260 mld USD⁹ (22. miejsce na świecie). Główne towary to

⁷ Salvatore Babones, *Will Taipei Be the Next Hong Kong? Democratic Institutions and Taipei's Future as a Global City*, Georgetown Journal of Asian Affairs, wiosna/lato 2015.

⁸ CIA World Factbook, dane za 2014 rok.

⁹ Dane za styczeń - listopad 2015 roku. Źródło: Bureau of Foreign Trade, Taiwan.

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

7

półprzewodniki, wyroby petrochemiczne, samochody i części samochodowe, statki, bezprzewodowe urządzenia komunikacyjne, stal, produkty elektroniczne. Wyspa sprzedaje przede wszystkim do Chin (1/4 całego eksportu), Hongkongu (13,6%), USA (12,1%), Singapuru (6,2%) i Japonii (6,3%). Import w 2014 roku wyniósł prawie 270 mld USD (20. miejsce na świecie), a kupowano głównie ropę naftową i wyroby przemysłu petrochemicznego, półprzewodniki, gaz ziemny, węgiel kamienny, stal, komputery, samochody, produkty przemysłu maszynowego. Partnerzy importowi to: Chiny (19,2%), Japonia (15,2%), USA (11,5%), Korea Południowa (5,7%), Niemcy (3,8%), Arabia Saudyjska (3,2%), Singapur (3,2%) i Malezja (2,9%). Najszybciej wzrastają obroty handlowe wyspy z krajami Afryki, w eksporcie szczególnie z Mozambikiem, Etiopią i Tanzanią, a w imporcie – z Ghaną i Czadem.

Szanse dla Polski

W 2009 roku Tajwan i Chiny podpisały ramową umowę o współpracy gospodarczej (*Economic Cooperation Framework Agreement – ECFA*), która zniosła bariery taryfowe na wiele produktów i umożliwiła swobodny przepływ kapitału. W praktyce otwarło to rynek chiński na usługi i inwe-

stycje z Tajwanu, a wyspę na produkty z kontynentu. Zgoda Chin na wzmacnianie relacji z Tajwanem to szansa dla krajów takich jak Polska, które szukają "złotego środka" w relacjach z Państwem Środka. Jednocześnie, pod koniec 2015 roku rozpoczęły się nieformalne konsultacje w sprawie podpisania umowy o wolnym handlu między Tajwanem a Unią Europejską, która jest największym inwestorem na wyspie, co miałyby także spore znaczenie dla polskich firm.

Polska jako jedyny kraj Europy Środkowo-Wschodniej podpisała z Chinami partnerstwo strategiczne, jest także uważana przez Pekin za lidera regionu w relacjach w formule 16+1 (region + Chiny). Jeszcze w 2011 roku Warszawa ogłosiła rządowy program "Go China" pilotowany przez Ministerstwo Gospodarki, za którym poszło otwarcie bezpośredniego połączenia lotniczego z Pekinem. Interesy gospodarcze z Chinami mogą się okazać dobrym spoiwem w relacjach z Tajwanem, a współpraca z partnerami tajwańskimi może pomóc w wejściu także na chiński rynek, tak jak to ma miejsce w przypadku przedsiębiorstw

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

8

japońskich¹⁰. Dla Polski to kwestia kluczowa, zważywszy na bardzo niekorzystne saldo handlowe z Chinami (eksportujemy do Chin 11 razy mniej, niż importujemy).

Tajwan i Polska systematycznie pogłębiają współpracę handlową i inwestycyjną, zwracając także uwagę na obszary edukacji, kultury i turystyki. Obecnie na polskich uczelniach medycznych kształci się blisko 600 Tajwańczyków, a przychody z opłaty za czesne to ok. 6 mln USD rocznie. Od 2009 roku Polacy oraz polskie firmy mogą nabywać nieruchomości na wyspie bez konieczności posiadania karty stałego pobytu (wyjątkiem są tereny leśne i łowieckie, farmy rybne i miejsca, w których kryją się minerały lub woda)¹¹. Według danych Biura Gospodarczego i Kulturalnego Tajwanu w Polsce, od 2008 roku liczba Tajwańczyków odwiedzających Polskę wzrosła dziesięciokrotnie, a około 20 firm z wyspy stworzyło dotychczas w Polsce około 4500 nowych miejsc pracy¹². Nieoficjalnie można szaco-

wać inwestycje tajwańskie nad Wisłą na ok. 100 mln USD, natomiast polskie na Tajwanie na zaledwie 150 tys. USD, jednak w praktyce trudno to ocenić ze względu na brak bilateralnej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, co powoduje, że firmy inwestują z krajów pośrednich (taką umowę ma 13 państw), głównie przez Holandię. Polsko-tajwańska umowa jest negocjowana od 17 lat i ma zostać wreszcie podpisana w tym roku.

Tajwan zajmuje zaledwie siódme miejsce na liście azjatyckich partnerów Polski – po Chinach, Korei Południowej, Japonii, Kazachstanie, Indiach i Singapurze. W 2014 roku wartość obrotów handlowych zwiększyła się co prawda do ponad 1,1 mld USD, ale eksport na Tajwan to jedynie 250 mln USD (wzrost o 16,7% w porównaniu z 2013 rokiem), a import do Polski aż 872 mln USD (wzrost o 15,3%). Dla Tajwanu Polska jest 40. partnerem handlowym na świecie i 8. wśród krajów UE – za Niemcami, Holandią, Wielką Brytanią, Włochami, Francją, Belgią i Hiszpanią.

W roku 2014 największy udział w polskim eksporcie na Tajwan miały produkty przemysłu chemicznego (42,9% eksportu ogółem, w większości były to nawozy sztuczne) oraz kolejno wyroby przemysłu elektromaszynowego (27,3%), rudy metali (12,1%,

¹⁰ Justyna Szczudlik-Tatar, op. cit.

¹¹ *Informator Ekonomiczny*, MSZ, 2013.

¹² Henry M.J. Chen, szef Biura Gospodarczego i Kulturalnego Tajwanu w Polsce, przemówienie podczas obchodów 104. rocznicy święta narodowego tego państwa w Warszawie, 2015.

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

9

głównie miedź nierafinowana) i produkty spożywcze oraz inne pochodzenia zwierzęcego i roślinnego (6,5%). Wśród firm handlujących z Tajwanem są puławskie Azoty oraz KGHM, a także kilkanaście mniejszych podmiotów, m.in. radomski Radwag. Na polski import z Tajwanu składają się głównie produkty przemysłu elektromaszynowego, zwłaszcza panele LCD, półprzewodniki i inne części elektroniczne (60,4% importu), wyroby metalurgiczne (15%), pojazdy mechaniczne i ich części (4,7%). W 2015 r. pojawiły się nowe obszary eksportu polskiego na Tajwan: produkty dla przemysłu farmaceutycznego i przede wszystkim rozwój CCI (przemysły kulturowe).

Rolnictwo i przetwórstwo

Ciekawym, choć trudnym "sektorem szans" w relacjach dwustronnych jest przemysł spożywczy i przetwórczy, który wytwarza niecałe 2% PKB wyspy. Roczna produkcja Tajwanu wynosi w tym sektorze ok. 6 mld USD, a główne produkty to ryż, ryby, owoce, kurczaki i wieprzowina. Wyspa eksportuje przede wszystkim do Japonii, Chin, USA, UE i na Bliski Wschód. Rolnictwo jest ekologiczne i mało ekstensywne (w Chinach średnio 400 kg pestycydów na 1 ha, na Tajwanie kilkukrotnie mniej), a mimo to zapewnia krajowi około 2% PKB. Na

wyspie działają 302 organizacje rolnicze, a gospodarstwa są skonsolidowane dzięki przejmowaniu ziemi przez młodsze pokolenie rolników, których państwo do tego zachęca, pomagając finansowo i edukacyjnie. Stworzona 30 lat temu publiczna Akademia Rolnictwa mieści się w centrum wyspy, jest bezpłatna, oferuje ogólne i specjalistyczne kursy oraz zapewnia każdemu przyszłemu farmerowi indywidualnego opiekuna. Mimo to, nie ma wielu chętnych do pozostania na roli, bo praca jest cięższa, a dochody niższe, niż w innych sektorach. Dlatego wraz ze starzeniem się społeczeństwa i postępującą urbanizacją, populacja osób mieszkających na wsi stopniowo się kurczy, tym bardziej że ziemi uprawnej jest mało, bo 60% wyspy zajmują lasy, a 70% góry. Obecnie w rolnictwie pracuje zaledwie 548 tys. ludzi na 23,4 mln mieszkańców wyspy, a średnia wieku w sektorze rolnictwa wynosi 63 lata. W takiej sytuacji sprowadzanie żywności z innych państw na Tajwan jest koniecznością, warunkowaną względami bezpieczeństwa.

Główne produkty spożywcze importowane na wyspę to zboża i kukurydza na paszę, a także mleko (5% ogólnego spożycia), sprowadzane głównie z Singapuru, Nowej Zelandii, Australii, Japonii i USA, bo nie ma ceł (na mleko z UE, w tym z Polski, obo-

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

10

wiązuje 10-procentowe cło, ale trwają negocjacje z WTO, aby je znieść). Polska eksportuje na Tajwan mleko i inne produkty (soki, słodczyce, lody Grycana). Walczy natomiast o zgodę na wprowadzenie na rynek jabłek i mięsa, zwłaszcza kurczaków i wieprzowiny, w której produkcji i eksporcie zajmujemy czołowe miejsca na świecie (prześciowy zakaz importu wieprzowiny został ogłoszony w lutym 2014 roku w związku z wykryciem w Polsce przypadków afrykańskiego pomoru świń). Można by było je przeznaczyć także do dalszego przetwarzania i eksportu, np. do Chin czy Hongkongu. Z kolei na polski rynek warto sprowadzać mango i inne owoce tropikalne, ryż i "owoce morza" – chyba najlepsze na świecie.

Nowe technologie

Drugim obiecującym sektorem są nowe technologie – zwłaszcza informatyka, gry wideo, biotechnologie i rozwiązania "eko". Ze względu na słabe lokalne zaplecze surowcowe, gospodarka wyspy jest oparta na usługach i eksporcie. Rdzeniem produkcji przemysłowej są dobra, których wytworzenie wymaga wysoce wyszkolonej siły roboczej oraz specjalistycznego *know-how*. W ostatnich dwóch dekadach informatyka i elektronika stały się głównymi siłami napędowymi gospodarki wyspy. Rządowe

Centrum promujące i wspierające rozwój ICT w kraju ma roczny budżet ok 100 mln EUR i zatrudnia prawie 2000 ludzi, którzy prowadzą badania, piszą aplikacje do e-usług publicznych, opracowują strategie i ekspertyzy. Centrum działa także jako inwestor, inkubując *start-upy*.

Wpisuje się to w ogólną filozofię działania władz w Tajpej, ponieważ technologiczny sukces Tajwanu wynika z przemyślanej i konsekwentnej polityki przemysłowej państwa, wspierającej innowacyjność małych firm, stanowiących podstawę sektora *high-tech*. Zarówno ministerstwa, jak i instytuty badawczo-rozwojowe, państwowe parki technologiczne oraz organizacje samorządowe nastawione są na wspieranie innowacyjności i pomoc w komercjalizacji wiedzy. Odbywa się to w bardzo bliskim kontakcie z przedsiębiorcami.

Tajwańskie firmy powoli przechodzą z produkowania (dziś głównie w Chinach kontynentalnych, bo tam jest taniej, a ten sam język i kultura) podzespołów do zagranicznych produktów na bazie innowacyjnych rozwiązań z zagranicy do wypuszczania na rynek własnych pomysłów, produkowanych na wyspie. Na etapie przechodzenia do gospodarki opartej na wiedzy jest również Polska, warto więc zastosować efekt synergii. Tajwan może się już po-

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

11

szczyć globalnymi markami w tym sektorze, takimi jak ASUS, HTC czy ACER, a Polska dopiero je buduje. Warto dodać, że Tajwańczycy już znają "Wiedźmina" (i jako książkę, i jako grę), choć nie kojarzą go z Polską.

Polskie firmy z sektora nowych technologii, chcące współpracować z partnerami na Tajwanie, mogą liczyć na granty z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach nowej perspektywy UE na lata 2014-2020, która kładzie duży nacisk na komercjalizację badań oraz rozwój współpracy między nauką a biznesem. Oprócz Tajwanu, jedy innymi partnerami spoza UE dopuszczonymi do dofinansowania są jeszcze Singapur, Turcja i Norwegia. Preferowane obszary to energia odnawialna, zielone technologie, gospodarka wodna, efektywność energetyczna i eko-innowacje oraz *smart cities*.

Institucją współpracującą z polskim NCIBR jest tajwański ITRI (*Industrial Technology Research Institute*), założony w 1973 roku i finansowany przez rząd oraz prywatne przedsiębiorstwa. Tylko 13% budżetu Instytutu idzie na płace, reszta jest przeznaczana na finansowanie badań własnych oraz firm. Instytut specjalizuje się w innowacjach i zielonych technologiach i działa jako rodzaj *think tanku*. Wypuszcza co roku ok. 1000 patentów, pomaga firmom

doprecyzować pomysły biznesowe (wyinkubował już 244 przedsiębiorstwa), dostarcza rządowi ekspertyz i analiz, współpracuje z uniwersytetami i centrami badawczymi z całego świata. Stara się odczytywać potrzeby konsumentów i poszukiwać odpowiednich rozwiązań technologicznych – w ramach badań własnych i we współpracy z firmami. Budżet ITRI to 600-700 mln USD rocznie, z czego 30% idzie na badania własne, 20% na administrację i zarządzanie a 30% na specjalny fundusz dofinansowujący badania zgłaszane przez firmy zewnętrzne. ITRI pomaga także samorządom w planowaniu, analityce i wdrożeniach z obszaru *smart cities* (m.in. uliczne oświetlenie ledowe) oraz wykonuje zlecenia komercyjne dla przedsiębiorstw, również z zagranicy.

Czy można więcej?

Polscy przedsiębiorcy nie zgłaszają poważniejszych problemów w dostępie do tajwańskiego rynku, choć brak umów dwustronnych w związku z brakiem stosunków dyplomatycznych powoduje pewne utrudnienia. Jedną z największych niedogodności są różnice norm i standardów międzynarodowych dla produktów oraz cła, choć ok. 1000 produktów jest z nich już zwolniona. Najwyższymi taryfami celnymi są obłożone produkty rolne, tekstylia, pojazdy mechaniczne

WYSPA ŚRODKA: MIĘDZY CHINAMI A ZACHODEM

| Dr Małgorzata Bonikowska

12

i alkohol (co najmniej 25%). Firmom chcącym zainwestować na wyspie pomaga specjalne biuro w ministerstwie gospodarki, utworzone ponad 50 lat temu i świadczące rodzaj *one-stop service* również w sprawach podatkowych. Poza wymienionymi powyżej sektorami, szanse na rozwój biznesu mają polscy producenci mebli, helikopterów i jachtów, firmy energetyczne i budowlane.

Jednocześnie, tajwański biznes mógłby więcej inwestować w Polsce, zwłaszcza w turystykę, wzornictwo przemysłowe i usługi BPO. Do wykorzystania są specjalne strefy przemysłowe i parki technologiczne, takie jak park pod Poznaniem, który specjalizuje się w rozwiązaniach IT, a leży zaledwie 200 km od chłonnego i opłacalnego rynku Skandynawii. Innym obiecującym, a dotychczas nie dostrzeganym obszarem współpracy jest logistyka. Biorąc pod uwagę rosnącą rolę polskich portów, a także połączeń kolejowych i drogowych w Europie oraz na linii Europa - Azja, warto bardziej zdecydowanie promować możliwości dwustronnego współdziałania w tym zakresie.

Polska i Tajwan mają podobny potencjał i podobną strategię: zbudować gospodarkę opartą na własnej wiedzy, innowacjach i eksporcie produktów przetworzonych. Polska dziś najbardziej potrzebuje twórczego myślenia, a Tajwan może być znakomitą

inspiracją. Oba kraje mają wiele podobieństw: przedsiębiorcze i ciężko pracujące społeczeństwo, niski przyrost naturalny, wysoki odsetek wykształconych, samodzielnych finansowo kobiet. Polsko-tajwańskie kontakty są ułatwione dzięki bezpośredniemu połączeniu z Warszawy do Pekinu, a od stycznia tego roku też do Tokio. Są prowadzone rozmowy o podpisaniu umowy na obsługę połączenia Warszawa - Tajpej.

Kluczowe dla wzmacniania relacji polsko-tajwańskich będą jednak Chiny. Wybór nowej prezydent Tajwanu nie jest im na rękę i muszą się jakoś pogodzić z faktem, że władzę na wyspie ponownie objęła Demokratyczna Partia Postępu, jednoznacznie niechętna zjednoczeniu. Jeśli prezydent Tsai Ing-wen będzie pragmatyczna, silne więzi gospodarcze i rosnąca wspólnota interesów korzystnie wpłyną na relacje polityczne. Jeśli polityka wysunie się na pierwszy plan, wyspę czeka okres nerwowości i napięć, w które wplątany będzie także Zachód.

CSM dziękuje pracownikom Biura Gospodarczego i Kulturalnego Tajpej w Warszawie oraz Warszawskiego Biura Handlowego w Tajpej za pomoc przy zebraniu materiału do niniejszej analizy.

Dr Małgorzata Bonikowska

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzanym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa t: +48 22 646 52 67

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH